KORT OVERZIGT BETREFFENDE DE WETTEN EN INSTELLINGEN, BENEVENS DE INRIGTING VAN HET INLANDSCH BESTUUR IN DE AFDEELING SELOEMA.

1°. Inrigting van het Inlandsch bestuur.

a. De titels der hoofden, hunne verhouding tot elkander en tot hunne anak boeas.

b. Verpligting der ingezetenen jegens hunne hoofden, ook met betrekking tot hunne dienstbaarheid.

c. Het door hen op te brengen contingent en padi enz.

d. De voordeelen der hoofden (asil), ook met betrekking tot de handelsartikelen uit de bosschen als anderzints verkregen, en de onderlinge verdeeling dier asil.

Voor ongeveer anderhalve eeuw geleden, kwamen eenige families van de andere zijde des barisans, uit het Lintangsche en uit de Passumah landen afzakken, om zich alhier te vestigen. Deze families stichtten aan de rivier Tallo de doessoen Tjinta oeloe, (waarvan de afstammelingen nog thans het margo Kembang seharie uitmaken) aan de Seloema Kota Padang (margo van dien naam) en aan de Allas Karang Anjer (Margo Semidan). Konkeij en Ngalam behoorden echter onder het gebied van den Pangeran van Sĕlébar, die later dit gedeelte afstond aan een zijner familiebetrekkingen, welke den titel van Pangeran Kembang Agong aannam. Meerdere families sloten zich aan de eerstgekomenen aan; andere stammen kwamen afzakken aan wie grond werd afgestaan; de verschillende doessoens van eene stam vormden zich tot margos.

Het hoofd van zulk een margo kreeg den naam van chalippa, dat eener doessoen dien van Proatin, de Proatin toea's

dien van Pembarab of Pemankoe, meest allen onder den titel van Depattie. De boden der chalippa's kregen den naam van Sebendars. Aan het strand vestigden zich Maleijers en andere vreemdelingen met een Dato aan het hoofd, benevens een Pemankoe en Penghoeloe moeda.

Eerst kortelings is door het Nederlandsch Gouvernement aan het hoofd van den stam van Semedan te Allas en dat van de anak marigo te Tallo den titel van Pangeran gegeven; na den dood van laatstgenoemden is deze titel overgegaan aan het hoofd van den stam van Loeboe batang.

De Pemankoes en Pembarabs onderscheiden zich van de overige Proatins door het meerder aandeel, hetwelk zij genieten van de inkomsten van het margo; zij nemen ook zitting in de chalippasraad.

De Proatins of doessoenhoofden zijn aan bovengemelde chalippas en Pembarabs ondergeschikt en hebben slechts eene adviserende stem in den chalippasraad. Zij worden door de doessoenbewoners benoemd, terwijl de chalippa's en Pembarabs door de Proatins (welke men ook gevoegelijk volksvertegenwoordigers zoude kunnen noemen) worden verkozen. Een en ander moet echter door het Gouvernement bekrachtigd worden.

Wijzigingen in den bestaanden hadat kunnen door de chalippa's niet zonder raadpleging en toestemming der Proatins aangebragt worden, terwijl deze laatsten niets vermogen zonder goedkeuring der chalippa's.

In het Konkeijsche en Ngalamsche zijn geene Pembarabs, doch de chalippa's aldaar zijn als het ware de Pembarabs van den Pangeran van Kembang Agong.

De verdeeling van de boeten enz. is voor ieder margo verschillend, en in volgender voege:

Distrikt Tallo

margo	Kembangsehari	voor	den	chalippa	½	den	Pembarab	½
„	Anak Marigo	„	„	„	½	twee	„	½
„	Loeboe Batang	„	„	„	⅔	den	„	⅓
„	Ketjil	„	„	„	½	twee	„	½

Distrikt Seloema.

margo	Kota Padang	voor den chalippa			$\frac{1}{2}$	den Pembarab	$\frac{1}{2}$
„	Anak Panghie	„ „		„	$\frac{3}{5}$	twee „	$\frac{2}{5}$
„	Boengamas	„ „		„	$\frac{2}{5}$	drie „	$\frac{3}{5}$

Distrikt Allas.

margo	Semedan Dep. Perbo	voor den chalippa			$\frac{1}{2}$	den „	$\frac{1}{2}$
„	Semedan	„ „ „	„	„	$\frac{2}{3}$	„ „	$\frac{1}{3}$
„	Prigie	„ „ „	„	„	$\frac{1}{2}$	twee „	$\frac{1}{2}$

In het margo Prigie kan echter de Pembarab Depattie Geleran Agoeng, geen aandeel verkrijgen uit de doessoens Marastenga, Loeboe Kembang en Pelipiran.

In het Ngallam en Konkeijsche heeft de verdeeling der boeten aldus plaats.

In Konkeij en Sindoer worden de boeten verdeeld in drie deelen (namentlijk die van Pandjingan) waarvan een deel voor den Pangeran van Kembang Agong, een deel voor den chalippa en een deel voor den Proatin, in wiens doessoen het feit heeft plaats gehad.

Heeft bovengenoemd feit plaats gehad in het margo van den Pangeran, zoo worden de boeten eveneens in drie deelen verdeeld, namentlijk een deel voor den Pangeran, een deel voor den Proatin in wiens doessoen de vrouw te huis behoort, welke zich aan pandjingan heeft schuldig gemaakt, en een deel voor de vier chalippas.

Van andere boeten is $\frac{1}{2}$ voor den Pangeran, $\frac{1}{2}$ voor de vier chalippa's.

Voor het margo Toemboehan, wat betreft het aandeel der proatins, is bepaald, dat iedere boete van pandjingan zal verdeeld worden in tien gelijke deelen, voor de tien hoofden in dit margo.

Voor de Proatins van Loeboe Sawin is bepaald, dat deze boeten gelijkelijk verdeeld zullen worden tusschen de zeven proatins in dit margo.

Van dezen regel maken de doessoens Batoe radja, Bandaragong, Aijer Prioan, Pladjaran, Tandjong en Madjaparing on-

derscheid, als ontvangende hier de Proatins slechts het aandeel der boete van Pandjingan, in hunne doessoens gepleegd.

In de distrikten Allas, Tallo en Seloema, ontvangt iedere Proatin van de Pandjingan uit zijne doessoen *f* 10.

Op de Passers alhier verdeelt de Datoe met den Pemankoe de boeten; deze laatste geeft $\frac{1}{3}$ van zijn aandeel aan den Panghoeloe moeda.

Voor de passer Konkeij worden de boeten verdeeld in drie deelen, een deel voor den Pangeran van Kembang Agong, een deel voor depattie Ambon, een deel voor den Datoe; de Datoe geeft een deel aan den Pemankoe, en de Pemankoe geeft een deel aan den Panghoeloe moeda.

De procentos van de peperkultuur en de verdeeling daarvan, worden door het Gouvernement bepaald.

De asil op de voortbrengselen van het margo, welke uitgevoerd worden, is als volgt:

a. voor de olifantstanden per pikol........... *f* 10.00.
b. „ „ dammer witte „ „............ „ 0.70.
c. „ „ karret „ „............ „ 0.70.
d. „ „ was „ „............ „ 6.00.
e. „ „ atappen van de 1000 stuks.....100 stuks.
f. „ „ gambir „ „ „ „........60 „
g. „ „ noten „ „ „ „........60 „
h. houtwerken voor een huis, wanneer deze door
een persoon van een ander margo gekapt worden.. *f* 4.00.
voor het aanleggen eener ladang............... „ 2.00.
voor het omhouwen van een boomstam, welke reeds
gemerkt was.............................. „ 1.00.

De verdeeling dezer asil is voor ieder margo hetzelfde, namentlijk $\frac{1}{2}$ voor den chalippa $\frac{1}{2}$ voor den Pembarab en van dit laatste deel $\frac{1}{3}$ voor den Proatin, uit wiens doessoen deze artikelen zijn opgekocht of uitgevoerd.

De Proceskosten bedragen van iedere boete 5 pCt.

In de distrikten Tallo en Seloema behooren de Karbouw Djalangan aan de gezamentlijke chalippa's aldaar, en worden bij het dooden of opvangen dezelve gelijkelijk onderling verdeeld.

In het distrikt Allas behooren dezelve den Pangeran Laijang Semedan, Depattie Géléran agong en Depattie Djandjie, welke ieder een gelijk aandeel daarvan bezitten.

Te Ngallam zijn deze het eigendom van den Pangeran Kembang Agong en Depattie Ambon, welke laatste een deel moet afstaan aan Depattie Allam en een deel aan den Datoe van passer Ngallam.

De Karbouw nanjongan of alleen loopende wilde karbouwen, worden te Allas en Ngallam, bij opvatting, onder al de chalippa's gelijkelijk verdeeld.

De bevolking in deze afdeeling is verpligt ieder jaar de rijstvelden harer chalippa's te bewerken; zij moet aan iedere oproeping harer hoofden voldoen, hetzij tot het bewerken van wegen enz. of tot wering van een binnenlandschen vijand.

Geene bijeenkomsten of spelen mogen zonder toestemming der hoofden plaats hebben.

Wanneer de hoofden zich naar de oeloe begeven, moet zij dezen voeding en huisvesting verschaffen.

Niemand mag zich buiten zijn margo begeven, om zich elders te vestigen, wanneer zulks door de hoofden niet is vergund.

Voor het omkappen van bosschen ter aanlegging van rijstvelden of anderzins, moet de vergunning der hoofden gevraagd worden.

2o. De instellingen bij en de gevolgen des huwelijks, ook met betrekking tot den bruidschat.

a. Djoedjoer agong. *b.* Djoedjoer Tenga, *c.* Djoedjoer Ketjil of Kabanjakan. *d.* Semundo tra ambil anak. *e.* Semundo berhadat. *f.* Semundo balik Djoeraij.

Er zijn in deze afdeeling twee wijze van huwen bekend.

1°. Djoedjoer of het koopen eener vrouw.

2°. Semundo of het zamenwonen met eene vrouw. De Semundo wordt verdeeld in Semundo tra ambil anak, welke in de oeloe gevolgd wordt, en Semundo berhadat of beantaran, welke op de passers gebruikelijk is.

De prijs der djoedjoer of koelo is bepaald als volgt;

Soembang Dawin Kalang kalindang of wanneer de bruid geene goederen of kostbaarheden ten huwelijk medebrengt.

a.	Djoedjoer	agong	of anak	chalippa	70	realen	*f* 140.—
b.	„	tenga	„ „	Pembarab	60	„	„ 120.—
	„	„	„ „	Proatin	45	„	„ 90.—
c.	„	ketjil	„ „	Kabanjakan	40	„	„ 80.—

Wanneer de bruid goederen of kostbaarheden medebrengt, zoo moet de waarde hiervan door den bruidegom worden betaald; hij kan echter weigeren dezelve aan te nemen, in welk geval deze het eigendom der familie van het meisje worden.

Wanneer een jongeling aan de familie van het meisje, dat hij zich tot vrouw wil nemen, heeft betaald 20 realen, zoo kan hij het meisje met zich nemen, en is dit voortaan zijn eigendom, zijnde vooraf bepaald wanneer het overige gedeelte der koelo zal worden afbetaald, hetzij bij de geboorte van het eerste kind, hetzij bij echtscheiding of overlijden der vrouw.

Soms gebeurt het, dat een jongeling een meisje neemt zonder hiervan kennis te geven aan hare familiebetrekkingen, alsdan is hij verpligt de koelo te betalen en bovendien *f* 10.— boete, waarvan *f* 5.— voor de chalippas.

Hij moet intusschen bij de betrekkingen zijner vrouw verblijven, tot hij 20 realen handgeld heeft betaald, en wordt zulks genaamd Semundo bernantian.

De man is verpligt drie maanden, nadat hij zijne bruid bij zich heeft genomen te huwen (nika); sterft zijne bruid voor dat hij gehuwd is, zoo kan hij de reeds betaalde gelden niet terug vorderen; sterft zijne vrouw echter nadat deze plegtig-

heid heeft plaats gehad en laat zij geene kinderen na, zoo behoeft hij geen koelo gelden meer te betalen.

Wanneer na de betaling van het handgeld (20 realen) de bruidegom van zijn huwelijksvoornemen afziet, kan hij dit geld niet terug vorderen; wanneer echter de bruid in dit geval haar woord terug trekt, moeten de gelden aan den man terug betaald worden en bovendien door haar eene boete betaald worden van 10 realen, waarvan 5 voor de chalippas.

Wanneer de man zich vestigt buiten deze afdeeling, moet hij betalen 80 realen koelo.

Verzoekt de vrouw echtscheiding, zoo kan door haar of hare betrekkingen het nog onbetaalde der koelo niet worden gevorderd; de kinderen en goederen blijven alsdan het eigendom van den man.

Is het daarentegen de man, die de scheiding vordert, zoo moet hij de koelo betalen en worden kinderen en goederen gelijkelijk verdeeld; is er slechts één kind, zoo kan de vrouw dit bij zich houden.

Wanneer de onderhandelingen tot het koopen eener vrouw zijn aangevangen, zoo, nog geene maand verstreken zijnde, zij eenen anderen man neemt, moet zij eene boete van *f* 10.— betalen aan den eerstgekomene.

Wanneer een man eene vrouw gekocht heeft, zoo wordt zij de anak boea zijns chalippas.

Voor eene weduwe (merando) is de koelo de helft van bovengenoemde, de boeten even zoo.

Wanneer de man geene middelen heeft zich eene vrouw te koopen, zoo gaat hij bij haar inwonen en wordt zulks genaamd Semundo tra ambil anak; zoo de man bij de overeenkomst ook geld heeft betaald, zoo is de benaming Semundo belapis reaal; zelden wordt in dit geval meer betaald dan *f* 10.—

De man is in elk dezer gevallen verpligt zijne vrouw te volgen.

Bij echtscheiding op verzoek van den man (wanneer er geene wettige redenen bestaan) is hij verpligt *f* 80.— te betalen, met

inbegrip echter van het reeds betaalde en blijven en kinderen en goederen het eigendom der vrouw.

Geschiedt de echtscheiding op verzoek der vrouw, zoo kan de man, in geval hij vroeger geld betaald heeft, dit terug eischen en wordt het aan de kinderen overgelaten, wie zij volgen willen.

Bestaan voor de scheiding gegronde redenen, zoo moet hierin naar omstandigheden regt gesproken worden.

De man, op bovengemelde wijze gehuwd zijnde, is alleen aansprakelijk voor de door hem gemaakte schulden; hij kan zonder toestemming zijner vrouw het vruchtgebruik harer goederen niet genieten.

De Semundo berhadat of hadat passar, onderscheidt zich van de bovengenoemde Semundo daarin, dat de vrouw bij den man komt inwonen.

De man betaalt alsdan eene zekere som of geeft een pand, antaran genaamd; deze som bedraagt niet meer dan *f* 40.—

Bij echtscheiding worden de goederen gelijkelijk verdeeld, de kinderen kunnen naar verkiezing den vader of de moeder volgen.

Wordt de echtscheiding door de vrouw gevorderd, zoo kan de man de antaran terug eischen.

Hij mag zijne vrouw naar geene overzeesche bezitting brengen, zonder toestemming zijner hoofden.

---

3. De wetten en straffen in zaken van misdrijf, als:
a. Moord. *b.* Verwonding. *c.* Diefstal. *d.* Roof. *e.* Aanranding op den publieken weg door een persoon dan wel in gewapende benden. *f.* Brandstichting. *g.* Overspel. *h.* Ontucht (pandjingan). *i.* Verkrachting.

Matie di bangoen loeka di tepoeng. Zoo luidt de hadat en wel voor den bangoen 100 realen, 100 koelaks rijst en eene karbouw, welke boete moet zijn betaald binnen het tijdstip van eene maand, bij nonbetaling wordt de straf vervangen met

bannissement of doodstraf, naar gelang der omstandigheden; is echter de bangoen betaald en het verzoeningsfeest gegeven, zoo is de moordenaar vrij en volgens de uitdrukking alhier "Gaweij soeda siang."

De bangoengelden worden aldus verdeeld: 50 realen voor de betrekkingen des vermoorden, 25 realen Kapa Lantang en 25 realen boeten voor de hoofden.

Bij de verwonding worden drie gevallen in aanmerking genomen:

a. Ligte verwonding	*ƒ* 14.—	aan den verwonde en	*ƒ* 14.—	boete voor de hoofden.
b. Verwonding met meer dan éene wond	〃 20.—	〃 〃 〃	〃 20.—	〃 〃 〃 〃
c. Verminking	〃 28.—	〃 〃 〃	〃 28.—	〃 〃 〃 〃

Welke boete bekend is onder den naam van pampas; de schuldige is tevens verpligt een stuk wit katoen te geven en eene geit, ten einde het geschil uit te wisschen (pembassoe doessoen).

Hier wordt echter tevens een termijn gesteld van tien, vijftien of twintig dagen, binnen welken tijd de boeten moeten zijn betaald, als wanneer bij nonbetaling de straf veranderd wordt in dwangarbeid, van twee tot zes jaren.

Geschiedt de verwonding ten gevolge van onderlinge twist en zijn beide partijen gewond, zoo moet door hem, die het eerste aanleiding tot twist gegeven heeft, of die het eerst een wapen heeft gegrepen, aan de betrekkingen van den andere een verzoeningsmaal gegeven worden.

Diefstal wordt gestraft met eene boete, de waarde der gestolene goederen evenarende, terwijl de schuldige het gestolene dubbel moet vergoeden. Bij nonbetaling, met of zonder rottingslagen, dwangarbeid van twee tot vier jaren.

Bij roof of aanranding en afzetting op den publieken weg, moeten de boeten en de vergoeding, ieder het dubbelde van de waarde van het gestolene, bedragen, dan wel dwangarbeid van vijf tot tien jaren; is dezelve door gewapende benden gepleegd, zoo is de straf bannissement van 10 tot 20 jaren.

Brandstichting wordt als roof beschouwd en als zoodanig ge-

straft en moet dus het door den brand vernielde, door den schuldigen dubbel worden vergoed, mitsgaders eene boete de dubbele waarde van het verbrande bedragende.

Ontucht (Pandjingan), wanneer eene ongehuwde vrouw zwanger wordt bevonden, zoo heeft zij pandjingan bedreven. Is de schuldige man onbekend, zoo moet zij eene boete betalen van 28 realen; is de man bekend, zoo moet ieder der schuldigen 14 realen betalen en eene geit slagten in de doessoen, waar de vrouw te huis behoort.

Vervolgens moeten de beide partijen gehuwd worden, doch mag door hen geene bimbang gegeven worden; wordt zulks door den man geweigerd, zoo moet hij aan de vrouw, wanneer deze eene maagd was, betalen *f* 80.— en *f* 10.— aan de hoofden; wanneer deze eene weduwe (merando) was *f* 56.— en *f* 5.— aan de hoofden.

Op de passer bedraagt deze som slechts *f* 40.— en geene boete aan de hoofden.

Op het plegen van overspel staat de doodstraf, welke echter kan worden afgekocht, indien beide partijen betalen ieder 100 realen, waarvan $\frac{1}{3}$ boete voor de chalippas en $\frac{2}{3}$ voor den beleedigden persoon.

Is het overspel door een huwelijk vergezeld gegaan, zoo moeten degene, welke deze plegtigheid hebben bevestigd, een verzoeningsmaal geven, bestaande uit eene karbouw en 100 koelaks rijst, enz.

Eene vrouw, welke van haren man gescheiden zijnde, binnen drie maanden en tien dagen een man neemt, is de doodstraf schuldig; zij kan deze echter afkoopen door het betalen van *f* 200.—, hetzelfde is het geval voor den overspeligen man.

Verkrachting. De man, die eene vrouw verkracht, is verpligt den bangoen te betalen en daarbij verbonden plegtigheden op te volgen. Bij nonbetaling wordt de doodstraf of levenslang bannissement op hem toegepast.